

Avalent>Perekonnaasjad ja pärimine>Elatist

Elatist

Läti

1 Mida tähendavad mõisted „elatis” ja „ülalpidamiskohustus”? Kes peavad maksma teistele elatist?

Läti siseriiklikud õigusnormid ei sisalda mõiste „elatis” põhjalikku määratlust, kuid teatavates teise isiku ülalpidamist käsitlevates küsimustes lähtutakse üldiselt kokkulepitud käsitlusest. Näiteks tähendab elatis lapsele kulusid, mida iga vanem peab lapse eest kandma olenemata vanema rahalisest olukorrast. Lapsele mõeldud elatise miinimumsumma määrab kindlaks valitsus (*Ministru cabinets*). Lapsele mõeldud elatise õiguslik määratlus on sätestatud elatise tagamise fondi (*Uzturlīdzekļu garantiju fonds*) käsitlevas seaduses.

Paljude ülalpidamiskohustusega seotud küsimuste üldine käsitus põhineb kohtupraktikal, kusjuures ülalpidamiskohustusele võidakse viidata eri nimetuste kaudu (nt „elatis” (*uzturlīdzekļi*) või „varasema elatustaseme tagamiseks makstav hüvitis” (*līdzekļi iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai*)). Näiteks aktsepteeritakse üldiselt käsitust, et abikaasadevahelistes suhetes tähendab elatis pikaajalist rahalist abi, mida üks abikaasa annab teisele abikaasale, kelle materiaalne olukord on halvenenud.

Elatist maksma kohustatud isikud

Vanemad on kohustatud ülal pidama oma lapsi.

Vanemad on kohustatud last ülal pidama seni, kuni laps on suuteline end ise ülal pidama. Lapse ülalpidamise kohustus ei lõpe seega lapse täisealiseks saamisega. Kuid kohus võib hinnata, kas elatistõue tuleks rahuldada, kui laps on saanud täisealiseks ja ei jätka hariduse või kutse omandamist ning on suuteline end ise tööga ülal pidama, kuid ei tee seda. Vanemate kohustus oma lapsi ülal pidada peab olema proportsionaalne vanemate rahaliste võimalustega. Sellegipoolest on igal vanemal kohustus maksta valitsuse kindlaksmääratud miinimumelatist olenemata oma rahalisest olukorrast. Vanemad on kohustatud last ülal pidama sõltumata sellest, kas laps elab koos ühe või mõlema vanemaga või eraldi.

Lapse ülalpidamine tähendab lapsele toidu, rõivaste, eluaseme ning tervishoiu, isikuhoolduse, hariduse ja kasvatusel võimaldamist (tagades nii lapse vaimse kui ka füüsilise arengu kooskõlas lapse isiksuseomaduste, oskuste ja huvidega ning valmistades lapse ette ühiskonnale kasu toovaks tööks).

Lapsed on kohustatud ülal pidama oma vanemaid.

Laste kohustus pidada ülal oma vanemaid lasub kõigil lastel võrdselt. Kui laste rahaline olukord on erinev, võib kohus määrata kindlaks iga lapse kohustuse proportsionaalselt tema rahaliste võimalustega.

Üks abikaasa on kohustatud ülal pidama teist abikaasat.

Kui abielu tunnistatakse kehtetuks ja ainult üks endistest abikaasadest oli abielu sõlmimise ajal teadlik asjaolust, et eksisteerivad abielu kehtetuks tunnistamise põhjused, on teisel abikaasal, kes ei olnud sellisest olukorrast teadlik, õigus nõuda esimesena nimetatud abikaasalt tema finantsvõimalustele vastavaid rahalisi vahendeid eesmärgiga tagada oma varasem elatustase. Ka abielu lahutamise ajal või pärast lahutust võib üks abikaasadest nõuda teiselt abikaasalt tema finantsvõimalustele vastavaid rahalisi vahendeid eesmärgiga tagada hageja varasem elatustase.

Endisele abikaasale ei pea tema varasema elatustaseme kindlustamiseks andma rahalisi vahendeid järgmistel tingimustel:

abielu lahutamisest või kehtetuks tunnistamisest on möödunud aeg, mis on võrdne kas abielu kestusega või kehtetuks tunnistatud abielu puhul kooselu kestusega;

endine abikaasa on uuesti abiellunud;

endine abikaasa sissetulek katab tema ülalpidamise;

endine abikaasa teenib endale tööga ise ülalpidamist;

ülalpidamiskohustuslasest endisel abikaasal puuduvad piisavad elatusvahendid või ta on töövõimeetu;

endine abikaasa on toime pannud kuriteo oma abikaasa vastu või abikaasa ülenejate või alanejate sugulaste elu, tervise, vabaduse, vara või au vastu;

endine abikaasa on jättnud oma abikaasa abitusse olukorda, kuigi tal oleks olnud võimalik abikaasale abi anda;

endine abikaasa on tahtlikult ja alusetult süüdistanud kuriteos mis tahes punktis 6 osutatud isikut;

endine abikaasa elab kõlbatut või priiskavat elu;

üks abikaasadest sureb või arvatakse surnud olevat;

muud mõjuvad põhjused.

Vanavanemad on kohustatud ülal pidama oma lastelapsi.

Kui vanemad puuduvad või ei ole suutelised oma lapsi ülal pidama, lasub see kohustus võrdselt vanavanematel. Kui vanavanemate rahaline olukord on erinev, võib kohus määrata kindlaks iga vanavanema kohustuse proportsionaalselt tema rahaliste võimalustega.

Lastelapsed on kohustatud ülal pidama oma vanavanemaid.

Vajaduse korral peavad kõik lastelapsed võrdsel määral ülal pidama oma vanavanemaid. Kui lastelaste rahaline olukord on erinev, võib kohus määrata kindlaks iga lapselapse kohustuse vanavanemaid ülal pidada proportsionaalselt tema rahaliste võimalustega.

Ülalpidamiskokkuleppes kindlaks määratud ülalpidamiskohustus

Pooled võivad anda ülalpidamist ülalpidamiskokkuleppe alusel. Vastavalt ülalpidamiskokkuleppele annab üks pool teisele teatavat rahalist või mitterahalist materiaalsel toetust ja vastutasuks kohustub teine pool esimesena nimetatud poolt tema elu jooksul ülal pidama, välja arvatud juhul, kui lepitakse kokku erinev ülalpidamisperiood. Ülalpidamine hõlmab toitu, eluaseme, rõivaid ja hoolitsust, kui ei ole kokku lepitud teisiti. Kui ülalpeetav on alaealine, hõlmab ülalpidamine ka üleskasvatamist ja põhihariduse andmist.

Isikukahju tekitamisest tulenev ülalpidamiskohustus

Kui teisele isikule ülalpidamist andma kohustatud isik talle tekitatud isikukahju tõttu sureb, läheb ülalpidamiskohustus tema surma eest vastutavale isikule. Sellise hüvitise summa määrab kindlaks kohus, võttes arvesse lahkunu vanust, tema surmaeelset suutlikkust end ise ülal pidada ning ülalpidamist saama õigustatud isiku vajadusi. Kui ülalpidamist saama õigustatud isikul on endal piisavad elatusvahendid, siis nõudeõigus puudub.

2 Millise vanuseni võib laps elatist saada? Kas alaealiste ja täiskasvanute ülalpidamise kohta kehtivad erinevad eeskirjad?

Vanemad on kohustatud last ülal pidama seni, kuni laps on suuteline end ise ülal pidama. Lapse ülalpidamise kohustus ei lõpe seega lapse täisealiseks saamisega. Kuid kohus võib hinnata, kas elatistõue tuleks rahuldada, kui laps on saanud täisealiseks ja ei jätka hariduse või kutse omandamist ning on suuteline end ise tööga ülal pidama, kuid ei tee seda.

Läti õigusaktides ei ole kindlaks määratud, millised on teisele abikaasale varasema elatusaseme tagamist võimaldavad rahalised vahendid. Samuti ei ole kindlaks määratud, milliseid kohustusi tuleb täita vanemate või vanavanemate vastu.

Läti õigusaktides on määratletud lapse ülalpidamine kui lapsele toidu, rõivaste, eluaseme ning tervishoiu, isikuhoolduse, hariduse ja kasvatus võimaldamine (tagades nii lapse vaimse kui ka füüsilise arengu kooskõlas lapse isiksuseomaduste, oskuste ja huvidega ning valmistades lapse ette ühiskonnale kasu toovaks tööks). Ülalpidamise ulatus sõltub lapse õigusest nõuetekohastele elutingimustele ja lapse tegelikest vajadustest.

3 Kas ma pean elatise taotlemiseks pöörduma pädeva asutuse või kohtu poole? Kuidas elatise taotlemine toimub?

Selleks et tagada mis tahes vormis elatis, peab elatist saama õigustatud isik esitama kohtule avalduse tsiviilkohtumenetluse seaduses sätestatud korras.

Õigustatud isik peab esitama kohtule avalduse ja muud vajalikud dokumendid.

Lapse vanemad võivad olla sõlminud notariaalakti (*notariāls akts*) vormis kokkuleppe, nähes ette igakuised elatismaksed. Selline kokkulepe kujutab endast õiguslikke tagajärgi omavat tsiviilõiguslikku tehingut, sest sellega seatakse mõlemale poolele siduv kohustus austada ja täita õiguslikult sõlmitud kokkulepet. Kui üks vanem ei täida kokkulepet teha kindlaksmääratud või perioodilisi elatismakseid, võidakse kokkulepe esitada täitmisele pööramiseks kohtutäiturile (*tiesu izpildītājs*).

Läti on loonud elatise tagamise fondi (*Uzturīdzekļu garantiju fonds*), et maksta alaealistele lastele elatist keskvalitsuse eelarvest. Fondi vara haldab fondi haldaja (*Uzturīdzekļu garantiju fonda administrācija*), kes allub vahetult justiitsministeeriumile.

Elatise tagamise fondist on võimalik elatist saada tingimusel, et elatist on esmalt proovitud kohtu kaudu sisse nõuda. Kui nõuet ei ole olnud võimalik täitmisele pöörata, võib elatist saama õigustatud isik pöörduda taotlusega fondi haldaja poole.

Fondi haldaja teeb elatise ettemakseid üksnes juhul, kui kohaldatava tsiviilkohtumenetluse raames elatise sissenõudmiseks tehtud kohtuotsuse täitmine on osutunud võimatuks või kui ülalpidamiskohustuslane täidab küll sissenõudmist käsitleva kohtuotsuse, kuid ei maksa valitsuse kindlaksmääratud minimaalset elatissummat.

Fondi haldaja on kohustatud võlgnevuse ülalpidamiskohustuslaselt sisse nõudma fondist väljamakstud elatise ulatuses, ilma et selleks oleks vaja eraldi kohtuotsust.

Elatise tagamise fondist elatise saamiseks kohaldatakse järgmist menetlust.

Taotleja – lapsele mõeldud elatist saama õigustatud isik – võib pöörduda otse fondi haldaja poole, esitades taotluse ja järgmised dokumendid:

elatise määramist käsitleva kohtuotsuse koopia;

kohtutäituri väljastatud tõend, milles kinnitatakse, et elatise määramist käsitlevat otsust ei olnud võimalik ülalpidamiskohustuslase suhtes täitmisele pöörata või et ülalpidamiskohustuslane on täitnud elatise sissenõudmist käsitleva kohtuotsuse, kuid ei ole maksnud valitsuse kindlaksmääratud miinimumelatise summat. Selline tõend tuleb esitada fondi haldajale ühe kuu jooksul alates tõendi väljastamise kuupäevast;

volikiri, kui elatist nõutakse volitatud esindaja kaudu.

4 Kas elatise taotluse saab esitada lapse või sugulase (kui saab, siis millise astme sugulase) nimel?

Jah, sugulase või lähisugulase nimel võib nõude esitada volitatud esindaja. Alaealiste laste nimel võivad nõude esitada nende seaduslikud esindajad, s.t nende vanemad või eestkostjad.

5 Kuidas leida pädev kohus, kui ma soovin asja kohtusse anda?

Kohtualluvuse eeskirjade kohaselt on mis tahes liiki ülalpidamise sissenõudmiseks pädevad rajooni-/linnakohtud (*rajona (pilsētas) tiesa*).

Lätis on kohtul pädevus järgmiste õigusaktide alusel:

nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määrus (EÜ) nr 4/2009 kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes (edaspidi „ülalpidamiskohustuste määrus“);

Läti Vabariigi jaoks siduvad kahe- ja mitmepoolsed lepingud;

tsiviilkohtumenetluse seadus, kui ülalpidamiskohustuste määrase (EÜ) nr 4/2009 või Läti Vabariigi jaoks siduvate kahe- ja mitmepoolsete lepingute sätteid ei ole kohaldatavad.

Tsiviilkohtumenetluse seaduses on sätestatud, et ülalpidamisnõuetega seotud asjades on pädevad järgmised Läti kohtud:

hagiavalduse võib esitada kostja elukohajärgsele kohtule;

kui kostja elukoht ei ole teada või kui kostjal puudub Lätis alaline elukoht, võib hagiavalduse esitada kostjale kuuluva kinnisvara asukoha järgsele kohtule või kostja viimase teadaoleva elukoha järgsele kohtule;

lapse või vanema elatise sissenõudmisega seoses võib hagiavalduse esitada ka hageja elukohajärgsele kohtule;

isikukahju tekitamisest tulenevate ülalpidamiskohustustega seoses võib hagiavalduse esitada ka hageja elukohajärgsele kohtule või sellele kohtule, kelle tööpiirkonnas asub kahju tekitamise koht.

6 Kas ma pean asja kohtusse andmiseks kasutama vahendaja (nt advokaadi, kesk- või kohaliku asutuse jne) abi? Kui mitte, siis kuidas asja kohtusse andmine toimub?

Hagiavaldusega kohtu poole pöördumiseks ja nõude esitamiseks ei pea hageja kasutama advokaadi või mis tahes muu vahendaja teenuseid. Samuti ei pea hageja enne asja kohtulikku arutamist kasutama lepitusmenetlust.

Kuid asja kohtuliku arutamise ettevalmistamise raames peab kohtunik püüdma pooli lepitada. Sellest tulenevalt julgustatakse pooli saavutama vastastikust kokkulepet enne asja arutamist kohtus.

Samuti tuleb rõhutada, et pooled võivad elatisnõude küsimuses kokku leppida ka asja kohtusse andmata.

7 Kas ma pean asja kohtusse andes tasuma lõive? Kui pean, siis kui suured need lõivud võivad olla? Kas ma saan taotleda menetluskulude katteks menetlusabi, kui mul ei ole piisavalt rahalisi vahendeid?

Tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 43 lõike 1 kohaselt on kohtukulude (riigilõiv (*valsts nodeva*), kantseleikulud (*kancelejas nodeva*) ja menetluskulud (*ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi*)) riigile tasumisest vabastatud järgmised isikud:

hagejad lapsele või vanemale mõeldud elatise sissenõudmist käsitlevates asjades ning isaduse tuvastamist käsitlevates asjades, kui hagiavaldus esitatakse samaaegselt lapsele mõeldud elatise sissenõudmist käsitleva avaldusega;

taotlejad seoses lapsele või vanemale mõeldud elatise kohta välisriigis tehtud kohtuotsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmisega;

hagejad seoses isikule vigastuse või mis tahes muu füüsilise kahju põhjustamisega või isiku surmaga lõppenud isikukahju tekitamisest tulenevate nõuetega;

kostjad kohtu poolt lapsele või vanemale määratud elatise summa vähendamise seotud asjades ja kohtu poolt isikule vigastuse või mis tahes muu füüsilise kahju põhjustamisega või isiku surmaga lõppenud isikukahju tekitamisest tuleneva nõude alusel määratud elatismaksete vähendamise seotud asjades;

Läti tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 34 lõikega 1 on nähtud ette, et hagiavaldus (*prasības pieteikums*) võib olla algne hagi või vastuhagi, sõltumatu hagi, mille esitab vaidluse esemega seoses kolmas isik juba menetletava asja raames, spetsiaalse kohtumenetluse raames esitav hagi või muu hagi, mis esitatakse kohtule asjakohase õigusakti alusel. Mis tahes hagi esitamisel tuleb maksta riigilõivu järgmiselt:

kui hagi hind on kuni 2134 eurot: 15% hagi summast, kuid mitte vähem kui 70 eurot;

kui hagi hind on 2135–7114 eurot: 320 eurot + 4% hagi hinnast, mis ületab 2134 eurot;
kui hagi hind on 7115–28 457 eurot: 520 eurot + 3,2% hagi hinnast, mis ületab 7114 eurot;
kui hagi hind on 28 458–142 287 eurot: 1200 eurot + 1,6% hagi hinnast, mis ületab 28 457 eurot;
kui hagi hind on 142 288–711 435 eurot: 3025 eurot + 1% hagi hinnast, mis ületab 142 287 eurot;
kui hagi hind on üle 711 435 euro: 8715 eurot + 0,6% hagi hinnast, mis ületab 711 435 eurot.

Elatise sissenõudmist käsitlevates asjades loetakse hagi hinnaks ühe aasta jooksul maksmisele kuuluva elatise summa.

Neile välisriigi hagejatele või taotlejatele, kellel on õigus saada tasuta õigusabi ülalpidamiskohustuste määruse (EÜ) nr 4/2009 alusel, annab Lätis õigusabi kõnealuse määrus kohaselt määratud keskasutus ehk elatise tagamise fondi haldaja. Nimetatud haldaja võimaldab tasuta õigusabi ning esindaja kasutamist Läti kohtutes ja täitevasutustes neile Läti ja välisriigi ülalpidamist saama õigustatud isikutele, kellel on õigus saada menetlusabi ülalpidamiskohustuste määruse alusel.

Ülalpidamiskohustuste määrusega hõlmamata juhtudel annab Läti riik tasuta õigusabi isikutele, kelle eriolukord või kelle varad ja sissetulek ei võimalda neil oma õigusi kaitsta. Tasuta õigusabi antakse kooskõlas riigi õigusabi seadusega.

Sellistel juhtudel antakse õigusabi menetluskohustuste koostamisega, kohtumenetluse ajal toimuvate õiguslaste konsultatsioonidega ja kohtus esindamisega seotud kulude katteks. Piiriüleste vaidluste korral on isikul lisaks eespool nimetatud abile õigus kasutada ka tõlgi teenuseid, lasta tõlkida teatavaid kohtuväliseid ja kohtudokumente või hageja esitatud dokumente, mis on vajalikud asjas otsuse tegemiseks, ning teatavatel juhtudel on isikul ka õigus kohtuistungile saabumiseks seotud reisikulude hüvitamisele. Riik ei kata kohtukulud. Kohtukulud sisaldavad riigilõivu, kantseleitasu ja menetluskulusid, näiteks tunnistajatele ja ekspertidele makstavaid tasusid, tunnistajate küsitlemisega seotud kulusid, hagiavalduse koopia ja kohtukutse kostjale kättetoimetamisega seotud kulusid jne. Kohus võib siiski pärast isiku rahalise olukorra hindamist vabastada ta täielikult või osaliselt kohtukulude riigieelarvesse tasumise kohustusest või võimaldada tal maksta need kulud osamaksetena.

8 Millise ülalpidamise viisi võib kohus määrata? Kuidas arvutatakse elatise summa? Kas kohtuotsust saab elukalliduse suurenemise või pereolude muutumise korral läbi vaadata? Kui saab, siis kuidas see toimub (kas on näiteks olemas automaatne indekseerimise süsteem vms)?

Kui kohus määrab lapsele ülalpidamise, võib ta selle ette näha kindlasummalise elatisena või muus vormis, näiteks toidu, rõivaste, eluaseme vms andmisena, või neid mõlemaid vorme kombineerides.

Kindlasummalise elatise kindlaksmääramisel ja väljamõistmisel võtab kohus esmalt arvesse poolte rahalist olukorda, nende elutingimusi ja nende perekondlikku olukorda, hinnates nõuetekohaselt poolte esitatud tõendeid.

Kui kohus teeb otsuse lapsele mõeldud elatise sissenõudmise kohta, hindab ta kõiki juhtumi asjaolusid ja tõendeid ning määrab kindlaks elatise summa.

Minimaalne elatis, mida iga vanem peab kooskõlas valitsuse määrustega maksma kuus igale lapsele alates lapse sünnist kuni tema 7aastaseks saamiseni, on 25% valitsuse kehtestatud ühe kuu miinimumpalgast; 7–18aastastele lastele makstav elatis moodustab 30% valitsuse kehtestatud ühe kuu miinimumpalgast.

Kindlaksmääratud elatise ja selle maksmise perioodi muutmine ning maksmisest erandite tegemine on võimalik asjaomase poole uue avalduse alusel.

Sellisel juhul võib kohus elatise summa läbi vaadata uue menetluse raames, võttes arvesse muutusi asjaomaste isikute rahalises või perekondlikus olukorras, ning kohandada summat kas üles- või allapoole.

9 Kuidas ja kellele elatist makstakse?

Ülalpidamiskohustuslane peab elatist maksma ülalpidamist saama õigustatud isikule. Kui lapse üks vanem või eestkostja esitab elatisnõude lapse nimel, makstakse elatist talle, mitte lapsele. Üldjuhul makstakse elatist perioodiliselt kindlaksmääratud summas, näiteks peetakse elatismaksed kinni isiku töötasust; harvem tehakse seda muus vormis.

10 Kui kohustatud isik (võlgnik) hoiab elatise maksmisest kõrvale, siis kuidas sundida teda makseid tegema?

Kui ülalpidamiskohustuslane ei maksa elatist vabatahtlikult, peab isik, kelle kasuks on elatis välja mõistetud, pöörduma täitekorralduse (*izpildu raksts*) saamiseks selle kohtu poole, kes elatisasja arutas. See täitekorraldus või muus Euroopa Liidu liikmesriigis tehtud täitekorraldus tuleb esitada täitmisele pööramiseks kohtutäiturile (*tiesu izpildītājs*) kümne aasta jooksul alates kohtuotsuse või kohtumääruse jõustumisest, välja arvatud juhul, kui kohaldatakse muud aegumistähtaega. (Kui perioodilised maksed nõutakse sisse kohtuotsuse alusel, jääb täitekorraldus jõusse kogu perioodiks, mille eest on perioodilised maksed välja mõistetud, ning aegumistähtaega hakatakse arvestama iga makse tähtpäevast.) Sundtäitmist alustab kohtutäitur täitmist taotleva isiku kirjaliku avalduse alusel. Kohtutäitur peab täitekorralduse selle täitmiseks vastu võtma juhul, kui ülalpidamiskohustuslase elukoht või tema vara asukoht või tema töökoht asub kohtutäituri tööpiirkonnas (*iecirknis*). Kohtutäitur võib vastu võtta ka muid täitedokumente, mis tuleb täitmisele pöörata selle regionaalse kohtu (*apgabaltiesa*) tööpiirkonnas, kelle juures kohtutäitur tegutseb. See on piirkond, kus kohtutäituril on volitus tegutseda.

Sundtäitmise meetmed hõlmavad järgmist: sissenõude pööramine ülalpidamiskohustuslasele kuuluvale vallasvarale, sealhulgas teiste isikute valduses olevale varale, ja ülalpidamiskohustuslasele kuuluvale immateriaalsele varale asjaomase vara müümise teel; rahalise nõude pööramine ülalpidamiskohustuslasele saadaolevatele summadele (töötasu, sellega samaväärsed maksed, ülalpidamiskohustuslase muu sissetulek, krediidasutustes hoitavad hoiused); nõude pööramine ülalpidamiskohustuslasele kuuluvale kinnisvarale selle müümise teel; muude kohtuotsusega ette nähtud meetmete rakendamine.

11 Palun kirjeldage lühidalt võimalikke piiranguid elatise maksmisel, eelkõige võlgniku kaitse eeskirju ning aegumis- ja igamistähtaegu teie täitesüsteemis.

Tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 570 kohaselt ei tohi nõuet pöörata võlgniku varale, kui võlgnik töötab või saab pensioni või stipendiumi ja kui sissenõutav summa ei ületa seda osa tema igakuisest sissetulekust, millele on seaduse kohaselt lubatud sissenõue pöörata. Tsiviilkohtumenetluse seaduses on sätestatud sellise vara kategooriad, millele ei saa sissenõuet pöörata, näiteks teatavad majapidamistarbed, kodutehnika või võlgniku ja tema ülalpeetavate pereliikmete jaoks vajalikud rõivad. Tsiviilkohtumenetluse seaduse artiklis 594 on sätestatud, et kuni sissenõutava võla tasumiseni peetakse täitedokumendi alusel võlgnikule makstavast töötasust ja sellega samaväärsetest maksetest kinni summasid järgmistel tingimustel:

alaealise lapse toitmiseks; elatise tagamise fondi haldaja kasuks algatatud elatise sissenõudmist käsitlevate asjade korral peab võlgniku töötasust või sellega samaväärsetest maksetest võlgnikule jääma 50% ühe kuu miinimumpalgast ning iga ülalpeetava alaealise lapse kohta tuleb jätta alles vahendeid riikliku sotsiaalkindlustushüvitisega võrdses summas;

muude elatise sissenõudmist käsitlevate asjade korral võib võlgniku töötasust ja sellega samaväärsetest maksetest kinni pidada kuni 50%, kuid võlgnikule peab jääma ühe kuu miinimumpalk ja iga ülalpeetava alaealise lapse kohta tuleb alles jätta vahendeid riikliku sotsiaalkindlustushüvitisega võrdses summas.

Tsiviilkohtumenetluse seaduse artiklis 632 on sätestatud, et isik, kes on kohtuotsuse kohaselt ülalpidamist saama õigustatud või seda maksma kohustatud isik, võib esitada põhjendatud kaebuse kohtutäituri tegevuse peale kohtuotsuse täitmisel või kohtutäituri keeldumise peale kohtuotsust täita, välja arvatud erijuhtudel; kaebus tuleb esitada sellele rajooni-/linnakohtule, kelle tööpiirkonnas asub kohtutäituri büroo, kümne päeva jooksul alates vaidlustatava tegevuse toimumisest või – kui kaebuse esitajat ei teavitatud toimingute tegemise ajast – kümne päeva jooksul pärast seda, kui kaebuse esitaja sai asjaomastest toimingutest teada. Tsiviilkohtumenetluse seaduse artiklis 634 on sätestatud, et kui juba täidetud kohtuotsus hiljem tühistatakse ja kui asja uuesti arutamise tulemusel tehakse kohtuotsus, millega jäetakse nõue rahuldumata, või otsustatakse kohtumenetlus lõpetada või asja kohtulikult mitte arutada, kuulub täidetud kohtuotsus tagasitäitmisele ja kõik, mis kostjalt hageja kasuks nõudeks tühistatud kohtuotsuse alusel sisse nõuti, tuleb kostjale tagastada.

Tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 546 kohaselt võib täitedokumentid esitada sundtäitmiseks kümne aasta jooksul alates kohtuotsuse jõustumise kuupäevast, tingimusel et seadusega ei ole ette nähtud muid aegumistähtaegu. Kui perioodilised maksed nõutakse sisse kohtuotsuse alusel, jääb täitedokument jösse kogu perioodiks, mille eest on perioodilised maksed välja mõistetud, ning aegumistähtaega hakatakse arvestama iga makse tähtpäevast.

12 Kas mind saab elatise sissenõudmisel abistada mõni organisatsioon või ametiasutus?

Isik võib alaealise lapsele väljamõistetud elatise saamiseks pöörduda elatise tagamise fondi haldaja poole, kui kooskõlas kohaldatava tsiviilkohtumenetlusega elatise sissenõudmiseks tehtud kohtuotsuse täitmine on osutunud võimatuks või kui ülalpidamiskohustuslane täidab küll sissenõudmist käsitleva kohtuotsuse, kuid ei maksa minimaalset elatissummat.

Ülalpidamiskohustuste määruse (EÜ) nr 4/2009 kohaselt võib isik taotleda elatise tagamise fondi haldajalt elatise sissenõudmist ülalpidamiskohustuslaselt, kes ei asu enam Lätis. Määruse kohaldamise eesmärgil täidab Lätis keskasutuse rolli elatise tagamise fondi haldaja.

Ülalpidamiskohustuste määruse kohaselt võib isik, kellel on seaduse alusel õigus saada elatist, pöörduda elatise tagamise fondi haldaja poole ja esitada teisele Euroopa Liidu liikmesriigile adresseeritud avalduse eesmärgiga:

saada otsus, millega nähakse ette elatise sissenõudmine kostja elukohariigis;

lasta elatise summat muuta (suurendada või vähendada);

saada otsus, millega nähakse ette elatise sissenõudmine ja lapse isast põlvnemise tuvastamine kostja elukohariigis;

saada otsus, millega tunnustatakse elatise sissenõudmiseks Lätis tehtud kohtuotsust, tunnustatakse see otsus täidetavaks või pööratakse see täitmisele.

13 Kas (valitsus- või eraõiguslikud) organisatsioonid võivad teha võlniku eest elatise täielikke või osalisi ettemakseid?

Elatise tagamise fondi haldaja saab maksta lapsele elatist ülalpidamiskohustuslase asemel juhul, kui kooskõlas kohaldatava tsiviilkohtumenetlusega elatise sissenõudmiseks tehtud kohtuotsuse täitmine on osutunud võimatuks või kui ülalpidamiskohustuslane täidab küll sissenõudmist käsitleva kohtuotsuse, kuid ei maksa valitsuse kindlaksmääratud elatise miinimumsummat. Kui elatismakseid teeb elatise tagamise fondi haldaja, on tal õigus võtta meetmeid makstud summade sissenõudmiseks koos viivistega (vt vastus küsimusele nr 3).

14 Kui mina elan asjaomases liikmesriigis, aga võlniku alaline elukoht asub muus liikmesriigis:

14.1 Kas ma saan abi kõnealuse muu liikmesriigi ametiasutusest või eraõiguslikult organisatsioonilt?

Kui hageja ja lapse alaline elukoht on Lätis, kuid ülalpidamiskohustuslane elab teises riigis, võib hageja pöörduda elatise tagamise fondi haldaja poole, kui kooskõlas kohaldatava tsiviilkohtumenetlusega elatise sissenõudmiseks tehtud kohtuotsuse täitmine on osutunud võimatuks või kui ülalpidamiskohustuslane täidab küll sissenõudmist käsitleva kohtuotsuse, kuid ei maksa elatise miinimumsummat.

Kui ülalpidamiskohustuslane elab välisriigis ja tal puudub Lätis vara, millele saaks nõude pöörata, peaks hageja enne elatise tagamise fondi haldaja poole pöördumist laskma kohtuotsuse tunnustada ja täita asjaomases välisriigis. Kui kohtuotsuse täitmine asjaomases välisriigis osutub võimatuks, võib hageja pöörduda fondi haldaja poole avaldusega, milles taotleb, et ülalpidamiskohustuslase asemel maksaks sissenõutava elatise välja fond.

Ülalpidamiskohustuste määruse (EÜ) nr 4/2009 kohase keskasutuse rolli täidab elatise tagamise fondi haldaja (vt vastused küsimustele nr 3 ja nr 13) ning määruse kohaldamisalas abi saamiseks võib isik pöörduda fondi haldaja poole.

Kui Läti kohus teeb otsuse elatise sissenõudmise kohta ja Lätis elav isik soovib, et seda otsust tunnustataks ja/või täidetakse teises Euroopa Liidu liikmesriigis, või kui ta soovib saada kohtuotsust teises Euroopa Liidu liikmesriigis elava ülalpidamiskohustuslase vastu, võib elatise tagamise fondi haldaja ülalpidamiskohustuste määruse alusel aidata sellel isikul edastada Lätis tehtud kohtuotsuse asjakohasele välisriigile tunnustamise ja/või täitmise eesmärgil ning selles riigis otsuse tegemise eesmärgil.

Elatise tagamise fondi haldaja võib maksta alaealisele lapsele elatist ülalpidamiskohustuslase asemel ning võib anda teavet ülalpidamist käsitlevate küsimuste kohta.

(Vt vastused küsimustele nr 3 ja nr 13.)

14.2 Kui saan, siis kuidas selle asutuse või organisatsiooniga ühendust võtta?

Elatise tagamise fondi haldaja (*Uzturīdzekļu garantiju fonda administrācija*) kontaktandmed on järgmised:

Aadress: Pulkveža Brieža iela 15, Rīga

LV-1010, Latvia

Telefon: +371 67830626

Faks: +371 67830636

E-post: pasts@ugf.gov.lv

15 Kui mina elan muus liikmesriigis ja võlnik asjaomases liikmesriigis:

15.1 Kas ma saan esitada taotluse otse asjaomase liikmesriigi ametiasutusele või eraõiguslikule organisatsioonile?

15.2 Kui saan, siis kuidas selle ametiasutuse või organisatsiooniga ühendust võtta ja missugust abi võidakse mulle osutada?

Kui ülalpidamist saama õigustatud isik asub teises ELi liikmesriigis ja ülalpidamiskohustuslane asub Lätis, võib õigustatud isik esitada ülalpidamiskohustuste määruse (EÜ) nr 4/2009 alusel taotluse oma elukohariigi keskasutusele. Taotluses võidakse taotleda otsust elatise Lätis – ülalpidamiskohustuslase elukohariigis – sissenõudmise kohta; samuti võidakse taotleda otsust elatise sissenõudmiseks Lätis samaaegselt isaduse tuvastamisega; või otsust, millega tunnustatakse Lätis täidetavaks välisriigi otsus elatise sissenõudmise kohta või otsus välisriigi otsuse täitmisele pööramise kohta. Ülalpidamiskohustuste määruse alusel täidab välisriigi keskasutus vajalikud formaalsused ja edastab ülalpidamist saama õigustatud isiku taotluse Läti keskasutusele, mis on määratud vastavalt ülalpidamiskohustuste määrusele. Läti keskasutus, milleks on elatise tagamise fondi haldaja, aitab välisriigi taotlejal esitada välisriigis tehtud kohtuotsuse Lätis täitmiseks või tunnustamiseks ja täitmiseks või aitab tal esitada elatise sissenõudmise taotluse sellele Läti kohtule, kelle tööpiirkonnas ülalpidamiskohustuslane elab, või taotluse elatise sissenõudmiseks Lätis samaaegselt isaduse tuvastamisega.

Kui kohaldatava tsiviilkohtumenetluse raames elatise sissenõudmiseks tehtud kohtuotsuse täitmine on osutunud võimatuks või kui ülalpidamiskohustuslane täidab küll sissenõudmist käsitleva kohtuotsuse, kuid ei maksa minimaalset elatissummat, võib isik, kes elab koos oma lapsega alaliselt Lätis ja kes on deklareerinud nii enda kui ka oma lapse alalise elukohana Läti, taotleda elatise tagamise fondi haldajalt elatise maksmist.

Ülalpidamiskohustuste määruse alusel peab isik esitama taotluse oma elukohariigi keskasutusele. Lätis elav isik võib esitada elatise tagamise fondi haldajale taotluse järgmisel eesmärgil:

saada otsus, millega nähakse ette elatise sissenõudmine kostja elukohajärgses Euroopa Liidu liikmesriigis;

saada otsus, millega nähakse ette elatise sissenõudmine koos isaduse tuvastamisega kostja elukohajärgses Euroopa Liidu liikmesriigis;

saada otsus, millega tunnustatakse elatise sissenõudmise kohta juba tehtud otsust, tunnustatakse see täidetavaks ja nähakse ette selle otsuse täitmine kostja elukohajärgses Euroopa Liidu liikmesriigis.

Kui kohaldatava tsiviilkohtumenetluse raames elatise sissenõudmiseks tehtud kohtuotsuse täitmine on osutunud võimatuks või kui ülalpidamiskohustuslane täidab küll sissenõudmist käsitleva kohtuotsuse, kuid ei maksa minimaalset elatissummat, võib isik, kes elab koos oma lapsega alaliselt Lätis ja kes on deklareerinud nii enda kui ka oma lapse alalise elukohana Läti, taotleda elatise tagamise fondi haldajalt elatise maksmist.

Elatise tagamise fondi haldaja (*Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija*) kontaktandmed on järgmised:

Address: Pulkveža Brieža iela 15, Rīga

LV-1010, Latvia

Telefon: +371 67830626

Faks: +371 67830636

E-post: pasts@ugf.gov.lv

Ülalpidamiskohustuste määruše kohaldamise eesmärgil täidab Lätis keskasutuse rolli elatise tagamise fondi haldaja.

Elatise tagamise fondi haldaja teeb ülalpidamist saama õigustatud isikule elatise ettemakseid ülalpidamiskohustuslase asemel juhul, kui kohaldatava tsiviilkohtumenetluse raames elatise sissenõudmiseks tehtud kohtuotsuse täitmine on osutunud võimatuks või kui ülalpidamiskohustuslane täidab külli sissenõudmist käsitleva kohtuotsuse, kuid ei maksa minimaalset elatissummat.

16 Kas asjaomane liikmesriik on alla kirjutanud 2007. aasta Haagi protokollile?

2007. aasta Haagi protokoll on Lätile siduv.

17 Kui asjaomane liikmesriik 2007. aasta Haagi protokollile alla kirjutanud ei ole, siis missugust õigust kohaldatakse elatishõude suhtes vastavalt tema rahvusvahelise eraõiguse normidele? Millised need normid on?

2007. aasta Haagi protokoll on Lätile siduv.

18 Milliste normidega tagatakse õiguskaitse kättesaadavus ELi siseste piiriüleste juhtumite korral (vastavalt ülalpidamiskohustuste määruše V peatüki struktuurile)?

Tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 43 kohaselt on kohtukulude riigile tasumisest vabastatud järgmised isikud:

hagejad lapse või vanema elatise sissenõudmist käsitlevates asjades ning isaduse tuvastamist käsitlevates asjades, kui hagiavaldus esitatakse samaaegselt lapse elatise sissenõudmist käsitleva avaldusega;

taotlejad seoses lapsele või vanemale mõeldud elatise kohta välisriigis tehtud kohtuotsuse tunnustamise või tunnustamise ja täitmisega;

kostjad kohtu poolt lapsele või vanemale määratud elatise summa vähendamisega seotud asjades.

Kui varasema elatustaseme tagamise eesmärgil esitab elatise sissenõudmise taotluse endine abikaasa või kui sellise taotluse esitab isik, kes taotleb endisele abikaasale määratud elatise sissenõudmise kohta välisriigis tehtud kohtuotsuse tunnustamist või täitmist, võib kohus või kohtunik vastavalt artikli 43 lõikele 4 pärast füüsilise isiku finantsolukorra hindamist vabastada taotleja täielikult või osaliselt kohtukulude riigile tasumisest või võib kohtukulude riigile tasumise edasi lükata või näha ette selle tasumise osamaksetena.

Neile välisriigi hagejatele või taotlejatele, kellel on õigus saada tasuta õigusabi ülalpidamiskohustuste määruše (EÜ) nr 4/2009 alusel, annab Lätis õigusabi kõnealuse määruše kohaselt määratud keskasutus ehk elatise tagamise fondi haldaja. Nimetatud haldaja võimaldab tasuta õigusabi ning esindaja kasutamist Läti kohtutes ja täitevasutustes neile Läti ja välisriigi ülalpidamist saama õigustatud isikutele, kellel on õigus saada tasuta õigusabi ülalpidamiskohustuste määruše alusel.

19 Milliseid meetmeid on asjaomane liikmesriik võtnud, et tagada ülalpidamiskohustuste määruše artiklis 51 loetletud toimingute elluviimine?

Läti on muutnud mitut siseriikliku õigusakti, et ülalpidamiskohustuste määruše alusel määratud keskasutusel oleks võimalik täita nimetatud määruše artiklis 51 sätestatud ülesandeid. Muudetud kujul tagatakse Läti õigusaktidega tasuta õigusabi andmine ülalpidamist saama õigustatud isikutele, kes asuvad välisriigis, või taotlejatele, kellel on õigus saada tasuta õigusabi vastavalt ülalpidamiskohustuste määrušele, sealhulgas asjaomaste isikute esindamiseks kohtutes ja täitevasutustes. Selleks et teha kindlaks ülalpidamiskohustuslase või õigustatud isikute elukoht Lätis või saada teavet ülalpidamiskohustuslase või õigustatud isiku sissetuleku ja talle kuuluva mis tahes vara asukoha kohta Lätis, on Läti keskasutusel – elatise tagamise fondi haldajal – vahetu juurdepääs Läti eri registritele, mis sisaldavad asjakohast teavet. Teave, mida keskasutusel on võimalik saada otse vastavatest registritest, võimaldab tal täita dokumentide ja tõendite kogumisega seotud ülesandeid. Menetluste alustamiseks või hõlbustamiseks, vajalike ajutiste meetmete tagamiseks ja tõendite saamiseks on fondi haldajal õigus pöörduda Läti kohtute poole hagejate või taotlejate nimel. Fondi haldaja võib hageja nimel esitada hagi lapse põlvnemise kindlaksmääramiseks otse kohtule, kui hagiavaldus esitatakse samaaegselt elatise sissenõudmist käsitleva avaldusega.

See veebileht on osa portaalist „[Teie Euroopa](#)“.

Sooviksime teilt [tagasisidet](#) selle kohta, kui kasulikuks peate sellel esitatud teavet.

This webpage is part of an EU quality network

Viimati uuendatud: 05/04/2024

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.